

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİ

UDA'nın Kökenleri

- İnsanlar **neden** davrandıkları gibi davranırlar?
- **Neden** bazı insanlar toplumun onayladığı gibi davranırken, bazıları toplum tarafından onay görmeyen davranışlar sergiler?
- İnsanların **nasıl** davranacaklarını yordamak mümkün mü?
- İnsanların **nasıl** davranacaklarını yordayabilmek için ne yapılmalıdır?
- Toplum tarafından onaylanmayan ya da diğerlerine zarar veren davranışları değiştirmek için **ne** yapılmalıdır?

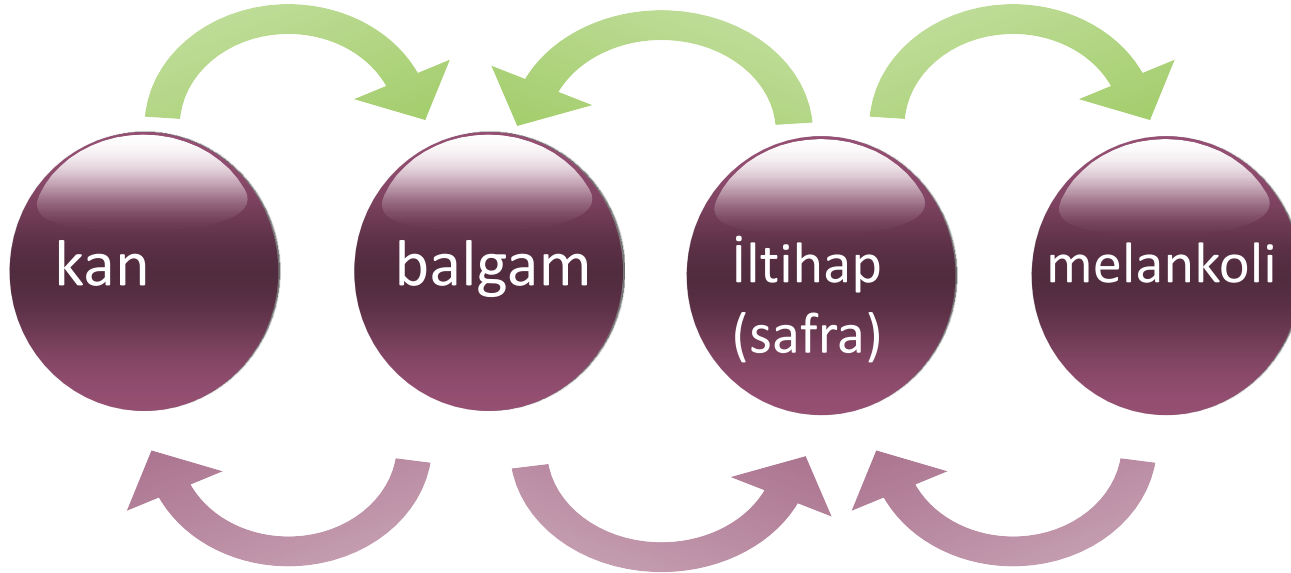
İnsan davranışlarının nedenlerini bilmek neden önemlidir?

İnsan davranışlarının nedenlerini bilmek neden önemlidir?

- Aile, öğretmen, çocuk yetiştirme ve öğretim için
- Hangi koşullarda nasıl davranıldığını bilirsek, bu durumları oluşturabilir veya bunlardan kaçınabiliriz.
- Bazı davranışları artırabilir diğerlerini azaltabiliriz.
- İnsan davranışlarını anlamak, tahmin etmek ve değiştirmek için

Biyofiziksel açıklamalar

- Eski Yunanlı fizikçiler: insan davranışı dört vücut sıvısı ya da salgısı arasındaki etkileşim sonucu oluşur.

- İnsan davranışlarının nedenleri vücudun fiziksel yapısı içindedir.

Biyofiziksel açıklamalar

- Genetik
- Kalıtsal etmenler
- Beyindeki hasarlar

- **Genetik ve kalıtsal etkiler:**

Zeka geriliđi

Kromozom anomalileri

Çekinik genler

Otizimli bireylerin, beyin gelişimlerinde ve sinir kimyalarında anormallikler olduğu ve bu yetersizlikle ilişkili genetik etkenlerin olabileceği kabul edilmektedir.

Anksiyete, depresyon, şizofreni, davranım bozukluğu vb. genetik kökenli

DEHB

Belirli genetik özelliklerin belirli davranış özelliklerinin olasılığını artırması mümkündür

Babasına çekmiş?

Biyokimyasal açıklamalar

- Vücutta bulunan çeşitli maddelerin fazlalığı ya da azlığı bazı davranışlara yol açar.
- Otizm ve çocukluk psikozu gibi
- Biyokimyasal farklılıklar çeşitli yetersizliklerde ortaya çıkmakta ancak bunlara sebep olduğu ispatlanmamıştır.
- Diğer etkenlerle birlikte biyokimyasal etmenler beyin veya MSS'de hasara sebep olabilmektedir.

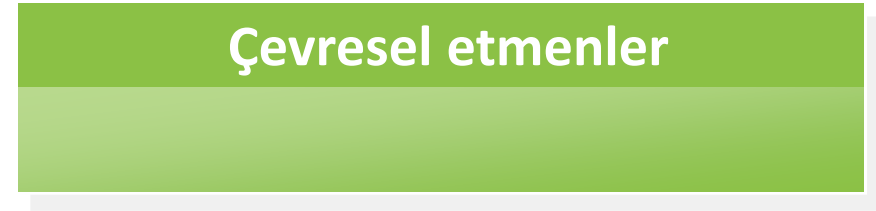
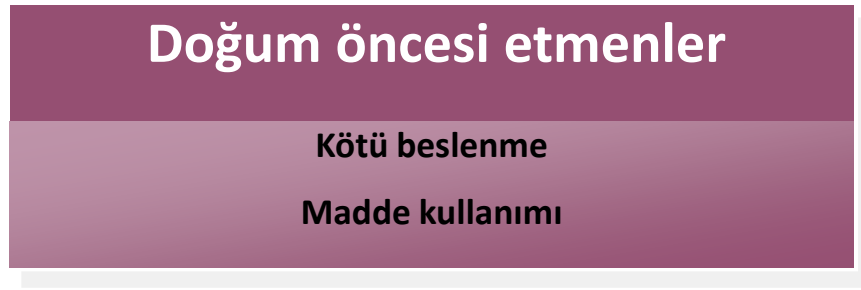
- **Beyin hasarı**

- Goldstein (1939) I. Dünya savaşı sırasında kafa yaralanması geçiren askerleri araştırmıştır.
- Araştırmalarında hiperaktivite, dikkat dağınıklığı, algı karışıklığı gözlemlemiştir.
- Bazı araştırmacılar buna dayanarak ZE olan çocukların beyin hasarından dolayı davranışlarında farklılıklar olduğunu(hiperaktivite, dikkat dağınıklığı vb.) iddia etmişlerdir.
- Hiperkinetik davranış sendromu (Strauss & Lehtinen, 1947) – hiperaktivite, dikkat dağınıklığı, dürtüsellik, kısa dikkat süresi, duygusal değişkenlik, algısal problemler, sakarlık vb. ile karakterize

- **Beyin hasarı**

- Sonradan beyin yaralanması olmayan ancak benzer davranışlar gösteren çocuklar için *minimal beyin işlevsel yetersizliği* terimi kullanılmıştır.
- Bu özelliklere sahip çocuklar Dikkat eksikliği (DE) veya DEHB tanısı almaktadır.
- Beyin yaralanmasının sonucu hiperaktivite olduğuna ilişkin kanıt bulunmamaktadır.

- **Beyin hasarı**

- **Bu faktörler nedeniyle çocuklar «riskli» olarak tanımlanmaktadır.**

- **Beyin hasarı**

- FAS (fetal alkol sendromu)
- Yasa dışı ilaç kullanımı
- Sigara içme
- Pediatrik AIDS

hamilelik sırası

davranış
sorunları+
öğrenme
yetersizlikleri

- Yine de bu öğrenme yetersizlikleri ve davranış sorunları belirli bir faktöre atfedilememektedir.

Biyofiziksel ve biyokimyasal açıklamalar?

- Neden davranışlar bunlarla açıklanmaya çalışılıyor?
- Fenilketoniri (PKU): idrarda fenolketon olması (metabolizma hastalığı)
 - Özel diyetle bu hastalığa bağlı ZE oluşması engellenebilmektedir.
- Fizyolojik bozukluk olduğu görülse bile bu bozukluğun belirli bir **davranışa** yol açtığını kanıtlamak zordur.
- Çocuğun fizyolojik durumunu biliyor olmamız belirli davranışlarını nasıl değiştireceğimiz hakkında bize ipucu vermeyebilir.
- Sınırlı bilgi
- Bahane yerine kullanılabilir
- Düşük beklentilere neden olabilir

Gelişimsel açıklamalar

- Çocuklar belirli gelişimsel aşamalardan geçerler.
- Bazı araştırmacılar insan davranışının sabit, doğuştan gelişimsel sıralamaya dayalı olarak ortaya çıktığını iddia etmişlerdir.

Gelişimsel açıklamalar

- Piaget

Duyusal-edimsel öğrenme aşaması
(sensorymotor) 0-2 yaş arası

İşlem öncesi öğrenme aşaması
(pre-operational) 2-7 yaş arası

Somut işlemler aşaması (concrete
operational) 7-11 yaş

Soyut işlemler aşaması (formal
operational) 11 ve daha yukarı yaşlar

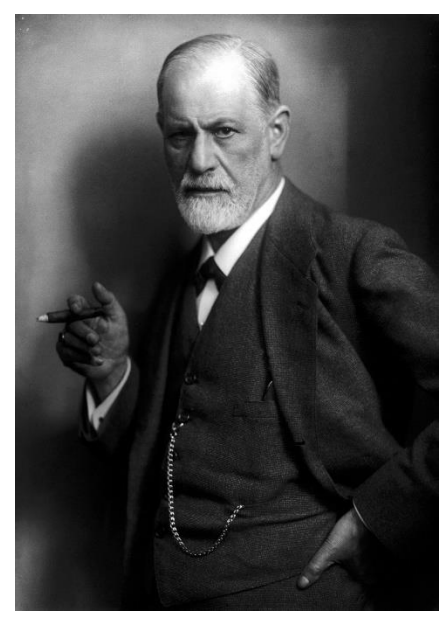
Gelişimsel açıklamalar

- Piaget
 - Adaptasyon:
 - Özümleme: çevreyi insanın işlevselliğini artıracak şekilde uyarlama
 - Uyum: davranışı çevreye uyarlamak için değiştirme
- Bu iki kuvvet arasında denge kurma işlemine dengeleme denir
- Dengenin yanı sıra, organik olgunlaşma, deneyim ve sosyal etkileşim de büyümeyi kolaylaştırır.

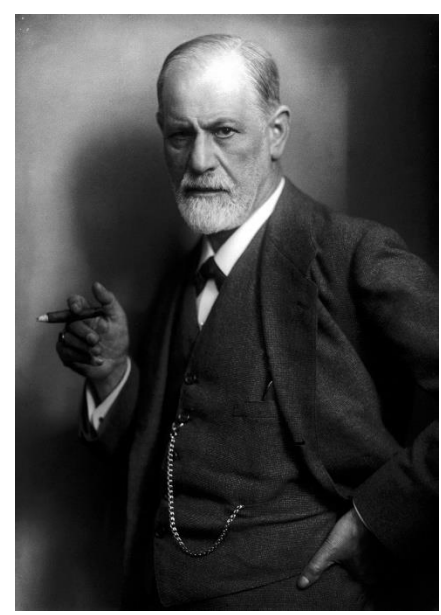
Psikanalitik kuram

- Freud
 - Freud'a göre normal ve anormal davranışlar belirli kritik aşamalardan geçerek ortaya çıkar.
 - Kuramsal aşamalar, oral (bağımlı ve saldırgan), anal (atıcı ve tutucu) ve falliktir (cinsiyet farkındalığı meydana geldiğinde)
 - Bu aşamalar 6 yaşından önce ortaya çıkar.
 - Ergenlikle beraber genital evre ortaya çıkar.
 - 1. Oral Dönem: (0-2) yaş
 - 2. Anal Dönem: (2-3) yaş
 - 3. Fallik Dönem: (3-6) yaş
 - 4. Latent Dönem: (6-12) yaş
 - 5. Genital Dönem: (12-+) yaş

Psikanalitik kuram

- Bu aşamaları başarıyla geçen birey normal bir birey olacaktır.
- Aşamalardan birinde takılan veya kaygı sonucu önceki aşamalardan birine gerileyen birey ise problemler ortaya çıkar.
- Oral bağımlı evrede olan kişi aşırı bağımlı hale gelebilir veya aşırı yeme gibi sorunlar yaşayabilir.
- Oral saldırgan evrede takılan kişi alaycı ve küfürcü olabilir.
- Anal atıcı evrede takılan kişi düzensiz olabilir.
- Anal tutucu evrede takılan kişi aşırı düzenli olabilir.

Gelişimsel açıklamaların kullanışlılığı

- Her iki kuram da kapsamlı.
- Piaget'nin kuramı doğrulanmış olsa da Freud'unki doğrulanmamıştır.
- Problem davranışlar kesinlikle gelişimsel bir evrede takılıp kalındığı anlamına gelmez.
- Çocukluğa dönme?
- Evrelerin sırası değişmez diye bir durum yoktur.